

МАРИА (Maria)

Ningú no m'havia explicat mai la història de la Maria, però jo la sabia. No us sé dir com era que la sabia, però el cert és que era així. Va ser tot feinejant a l'hort de l'àvia mentre la remor de la mar m'acompanyava i el sol picava de valent, que vaig trobar la seva tomba sota unes mates de fonoll marí, olorós i salvatge. No hi havia res que indiqués clarament que aquelles pedres enfarinades de sorra fossin una tomba, però jo ho vaig saber de seguida, com si fos una revelació, com si algú sota meu m'hagués dit: *"Sóc jo; encara sóc aquí: vora aquesta mar coneguda i aquesta casa salada i trista. Sóc jo; encara sóc aquí."* De la mateixa manera que aleshores vaig sentir la seva presència, sense cap explicació possible, vaig descobrir més tard que en sabia la seva història. Potser em va arribar a través de l'olor dolça i apegalosa dels geranis o de les flors de nit que s'obrien al capvespre. Potser va ser el vent de garbí, tot gronxant la mimosa o el fonoll, qui m'ho va dir; o potser les petites gotes de rosada que de bon matí es passejaven per les flors de l'hort. La veritat és que no ho sé.

Allà, al mig d'aquell hort, ebri de l'aroma del fonoll acabat de tallar, se m'apareixia la Maria. La veia allà, en aquell mateix hort, jugant a col·leccionar llavors de flor de nit, com jo també havia fet amb els meus germans. N'arrencava les flors i les llançava enlaire perquè baixessin voleiant a poc a poc. La veia amb les ungles menudes cobertes de pètals de gerani ensalivats adoptant posats aristocràtics i sofisticats que la feien esclatar en rialles sorolloses. Als quinze anys duia els cabells llargs que se li esbullaven amb el vent i gastava uns ulls brillants d'adolescent enamorada.

Va ser un gener, quan l'olor dolça de la mimosa començava a escampar-se per l'atmosfera gelada, que va aparèixer l'Andreu. Devia ser per això que la Maria l'associà per sempre més a aquesta planta de boletes groc-verdoses que de seguida pengen tristes i cansades. D'ençà que va aparèixer al poble —ros, alt, distant—, que la Maria només tenia ulls per a l'Andreu. N'esbrinà o n'imaginà tot el que va poder, i després feia per manera de trobar-se'l casualment. Cada tarda, abans del capvespre, s'escorria per les roques de sota el camí de ronda i, fent veure que aplegava garoines i pallerides, el veia passar tot xerrant amb el seu amic, un rus que ja feia anys que vivia al poble. Sentint-los parlar en aquella llengua estranya, li semblava impossible que algú es pogués entendre amb uns sons tan difícils i misteriosos. Va deduir, doncs, que el seu Andrei, com ella li deia, també era rus i que venia del fred a dur una mica de dolçor a la seva vida: com la mimosa al pic de l'hivern. De tant insistir en les seves topades, el foraster acabà fixant-se en aquella adolescent escabellada, de moviments elegants, tot i que una mica sobtats i nerviosos. Tenia uns ulls immensos que es bevien, tot mesclant-los, el blau fosc del mar i el clar del cel. La tímidesa els hi feia acalar quan se sabia observada, i l'atreuiment, alçar-los amb insolència quan no la veien.

L'Andreu, sempre desvagat, començà a freqüentar la petita cala de sorra granelluda que llindava amb el vell hort. La Maria en tenia cura i hi feinejava bona part del dia. A voltes rentava la roba i l'estenia; d'altres, treia l'aigua del pou que, amb la mà encara tendra, feia saltar enlaire per esquitxar el camí que menava, a la platja i netejar-lo de pols. Altres dies apilava la llenya a l'eixida i regava les roses i les dàlies i s'entretenia descarregant els geranis de fulles seques abans no ho fes la tramuntana. El primer cop que es va sentir observada des de les roques, s'espantà de la

descoberta fins que, de tant repetir el fet, s'hi avesà i cada matí l'esperava amb il·lusió i una mica de vanitat. L'Andrei s'asseia dalt de la roca grossa, aquella que semblava un vaixell, amb les cames penjant i els cabells onejant al vent. Amb el rostre de cara al nord-est, alternava la visió de l'horitzó amb la de l'hort i de l'adolescent bonica, de reüll.

Quan hi havia tempesta, la cala desapareixia sota l'aigua salada que llepava l'hort i la casa. La Maria, des del balcó, suspesa sobre l'aigua embravida, maleïa aquell cel carregat de núvols i aquell sotragueig eixordador de les ones que impedièn l'endemà la visita del seu príncep de l'estepa. Després d'una atzagaiada d'aquestes, passaven uns quants dies fins que tot no tornava a la normalitat: les roques reapareixien ran de casa, la sorra era retirada de dins de l'hort i abocada de nou a la cala humida i desfigurada; el mar tornava als seus límits, cansat de vessar.

Els ulls ingenus de la Maria només vivien per a l'Andrei i les seves històries. Tot el que ell li explicava, amb aquell accent foraster que només ella sabia copsar, li semblava meravellós. Li explicava tantes coses i tan diferents de les que ella coneixia sense haver sortit mai d'aquell cau de cases blanques, que després a la nit ho repassava mentalment. L'Andrei, poeta i escriptor cèlebre, segons li havia contat, sortia sovint en els seus somnis: alt, ben vestit, segur d'ell mateix, una mica distant, inassolible, irreal... L'endemà, a plena llum del dia, o cap al tard, li parlava de debò, a cau d'orella, amb una veu dolça, tendra, calentona i, entre pessigolleig i pessigolleig, li prometia que algun dia la duria al seu país, que li escriuria versos immortals, que se l'estimaria sempre: a ella, la seva mar, la seva terra, la seva llengua...

La Maria només vivia per a l'Andrei. Tant que a casa seva se'n començaven a preocupar: no veien amb bons ulls aquella amistat entre una criatura friso de vida i un foraster granadet i desenfeinat, que, a més, s'estava a casa d'aquell rus escardalenc i d'aspecte militar que de feia temps s'havia instal·lat al poble, vés a saber per què. Més d'un cop el germà de la Maria s'havia acarat amb el foraster que, de bon matí, ja romancejava per la cala de sota l'hort tot llaurant-la amb el seu bastó de punta daurada. La Maria, quan el veia atrafegat escrivint missatges a la sorra, el vigilava de cua d'ull i s'afanyava a acabar la feina per poder veure de prop aquells signes desconeguts abans que l'aigua no se'ls empassés. Sense saber escriure prou bé, se n'arribà a aprendre alguns que després reproduïa matusserament a la paret del soterrani on guardaven la barca. Les seves pràctiques cal·ligràfiques es reduïen als dos únics mots que reconeixia: el seu i aquell que l'Andrei li havia dit tantes vegades ran d'orella en un seguit de petons petits: "МАРИА АМОП".

Allò que el seu germà esborrava amb ràbia, la Maria ho reproduïa pertot: en la pols de les lloses, en les roques... A mig estiu, quan el sol, camí de l'oest, desapareixia de la cala roja, aquella que quedava just sota la casa del rus; la Maria s'hi reunia amb el seu Andrei, que l'abraçava i l'acaronava damunt la sorra encara tèbia. Després, amb les galtes enceses de plaer, s'embadalia sentint-lo repetir la cançó de sempre: que si allà hi feia molt de fred, que si allà es menjaven els ous dels peixos, que si... I la Maria sentia que s'estimava aquell país desconegut sense haver-hi estat mai. De tornada pel camí de ronda, retardava el moment d'arribar a casa per por dels renys del seu germà. Aturant-se cada dos per tres a flairar la carolina, aprofitava la llum del capvespre fins a escurar-la tota.

Quan l'Andreu va desaparèixer, la Maria ja feia setmanes que s'amagava entre els geranis per perbocar. L'olor del fonoll se li feia insuportable mentre la panxa se li arrodonia sota el davantal. Vagava cansada, somniadora. L'Andrei tornaria així que hauria acabat la traducció que li havien encomanat. Potser havia hagut d'anar fins a Moscou per fer-la millor, tot i que això ell no li ho havia pas dit. El seu fill naixeria a la primavera i es diria Nicolau, com el sant de la cançó dels tres nens que es perdien i se'ls volien menjar. Així, quan fos gran i pogués anar al país del seu pare, tindria un nom que també seria d'allà. Sí, tan aviat com tornés, li sortiria a l'encontre per donar-li la notícia. Tant se li'n donava el seu germà. Tant se li'n donava tot i tothom.

Sota la roba d'hivern, la Maria se sentia més protegida. Continuava ocupant-se de la casa i, a entrada de fosc, anava cada dia fins al camí de ronda. Fou allà on enfonsà la gambina plena de pedres que contenia el seu nadó a mig fer. El donà a la mar perquè l'hi guardés amb les seves llàgrimes, ella que no podia plorar. Dia rere dia, esperava l'Andrei i temia la seva reacció quan descobriria que ella no havia sabut fer créixer el seu fill. Cada dia l'esperava mentre els ulls se li enfonsaven. Aquell estiu el rus es deixava veure amb més freqüència, acompanyat sempre d'una senyora també forastera, però sense l'Andrei. L'esperà més d'un any feinejant d'esma, badant de cara al mar, arreplegant garoines absent... Els ulls se li obscurien cada vegada més fins a esdevenir tan foscos com un glop d'aigua al mig del mar. Quan la varen trobar negada prop de la sorra freda, ningú no se n'estranyà. Havia deixat l'abric i les sabates prop del camí de ronda, sota la mimosa grossa ara tota florida, i s'havia capbussat dins l'aigua gelada. El corrent i les ones l'havien duta amb el rostre desfigurat fins a la cala roja, aquella que quedava just sota la casa del rus. L'enterraren a l'hort de l'àvia, al racó de sota els estenedors, tal com la varen trobar: amb un manyoc de joncs, un tros de gambina vella, entre les mans.

Aquesta és la història de la Maria que jo sabia sense saber ni com ni per què. Les pedres enfarinades de sorra, sota el fonoll que tallava, eren la seva tomba: ara n'estava segur. Les vaig desensorrar i les vaig escombrar amb molta cura amb el raspall petit, com si les acarones, i sense saber com, en un rampell de posseït, vaig guixar-hi uns signes desconeguts: "МАРИА АМОП". Espantat, vaig defugir el racó de sota els estenedors durant uns dies mentre la història m'obsessionava cada vegada més. Vaig sondejar l'avi, sempre absent d'ençà de la seva ceguesa, impenetrable. El nom de Maria li evocà la seva germana morta amb poc més de setze anys, molt, molt de temps enrere. Sense rumiar-m'ho gaire, vaig repetir-li part de la història que se m'havia revelat, sense dir-li d'on l'havia tret.

—Sembla com si sentís parlar la meva germana. No sé pas d'on has tret aquesta història. L'Andrei, l'Andrei... Rus, dius? I ara: un vulgar pixatinters de Santa Coloma que havia treballat en una organització política o sindical, ja no me'n recordut, vinculada a les idees que en aquell temps corrien per Rússia. No sé ni si hi va arribar a anar mai, a Rússia. Va venir per fer de secretari del rus, però amb sis mesos en va tenir ben bé prou per descobrir la seva incompetència i el va despatxar. Escriptor? D'on ho has tret això? Alguna traducció i encara. De rus, en sabia tant com jo. De tant manejar la correspondència del partit, es devia haver familiaritzat amb l'alfabet ciríl·lic. Traduïa del francès, i poc que ho feia pas gaire bé. L'única llengua forastera que li vàreig sentir parlar amb el

